

Examen VWO
2017

tijdvak 2
dinsdag 20 juni
13.30 - 16.30 uur

Grieks

tevens oud programma Grieks

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 907-908 τίν' t/m λόγον

Vergelijk de volgende twee vertalingen van deze regels.

- 1 Welk onderdeel van onze ellende zal ik het eerst vertellen, welk onderdeel het laatst, en welk onderdeel in het midden?
- 2 Hoe zal ik beginnen met mijn scheldpartij? Hoe zal ik eindigen? Welk thema zal ik in het midden plaatsen?

1p 1 Citeer het Griekse woord dat door de vertalers verschillend is geïnterpreteerd.

De speech van Electra kan beschouwd worden als een afrekening.

1p 2 Citeer uit de regels 909-913 (Καὶ t/m κακά) het Griekse woord waarmee het idee van die afrekening expliciet wordt uitgedrukt.

Regel 916 ἄνδρα τ' ἔκτανες

In de tragedie *Electra* van Sophocles zegt Electra tegen Clytaemestra:

“Je zegt dat je mijn vader gedood hebt. Welke uitspraak kan nog schandelijker zijn dan die, of het nu terecht was of niet? En ik zal je vertellen dat je hem niet terecht gedood hebt, maar dat je bent meegesleept door de overredingskracht van de schurk met wie je nu samenleeft.”

Men kan erover twisten of Electra's opmerking ἄνδρα τ' ἔκτανες (regel 916) wel of niet in overeenstemming is met de voorstelling van zaken in bovenstaand citaat.

- 2p 3
- a. Verdedig de stelling dat Electra's opmerking ἄνδρα τ' ἔκτανες (regel 916) **niet** in overeenstemming is met de voorstelling van zaken in bovenstaand citaat.
  - b. Verdedig de stelling dat Electra's opmerking ἄνδρα τ' ἔκτανες (regel 916) **wel** in overeenstemming is met de voorstelling van zaken in bovenstaand citaat.

Regel 924 ἐκεῖ μὲν αὐτὴν οὐκ ἔχειν, παρ' οἷ δ' ἔχειν

- 2p 4
- a. Citeer uit regel 921 het Griekse woord waarmee naar dezelfde persoon verwezen wordt als met αὐτὴν.
  - b. Citeer uit regel 921 het Griekse woord waarmee naar dezelfde persoon verwezen wordt als met οἷ.

Regel 921-929 Ἴστω t/m κακίην

Een bekende opvatting van Euripides' tijdgenoot Socrates luidt:

“Niemand doet willens en wetens iets verkeersd.”

1p 5 Leg uit dat Electra in de regels 921-929 (Ἴστω t/m κακίην) een uitspraak doet die verschilt van deze opvatting. Ga daarbij in op de inhoud van Electra's uitspraak.

Regel 928-937 Ἄμφω t/m λόγος

In deze regels blijkt dat Electra het belangrijk vindt wat anderen over iemand zeggen.

- 2p 6 Beschrijf in eigen woorden drie opmerkingen van Electra in de regels 928-937 (Ἄμφω t/m λόγος) waaruit dit blijkt.

Regel 943-944 ὁ t/m χρόνον

Vergelijk deze regels met de volgende spreuk uit de Bijbel.

“Tob jezelf niet af om rijk te worden, zet dat plan opzij.

Zodra je op de rijkdom afvliegt, is die al verdwenen.

Hij krijgt vleugels, plotseling, en vliegt als een arend weg.”

Zowel in de regels 943-944 (ὁ t/m χρόνον) als in de spreuk uit de Bijbel wordt de metafoor van het vliegen gebruikt.

- 2p 7 a. Welke andere metafoor, die ontbreekt in de spreuk uit de Bijbel, wordt in de regels 943-944 (ὁ t/m χρόνον) gebruikt? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
- b. Welk element dat ontbreekt in de spreuk uit de Bijbel, maakt dat de uitspraak van Electra een minder algemene strekking heeft? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 945-946 Ἄ t/m αἰνίξομαι

In deze regels komt het stilistisch middel paradox voor.

- 2p 8 Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement en leg de paradox uit.

Regel 947 Ὑβριζες

- 3p 9 a. Beschrijf in eigen woorden van welke twee omstandigheden Aegisthus hierbij volgens Electra gebruikmaakte. Baseer je antwoord op de regels 945-951 (Ἄ t/m μόνον).
- b. Verklaar de aspectswaarde van Ὑβριζες.

Regel 948-949 Ἄλλ' t/m τρόπου

Op grond van deze opmerking kan geconcludeerd worden dat Electra zichzelf niet als getrouwde vrouw beschouwt.

- 2p 10 a. Beschrijf in eigen woorden een argument voor deze conclusie. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf Ἡ regel 941).
- b. Beschrijf in eigen woorden de gebeurtenis aan het einde van de tragedie *Electra* van Euripides die dezelfde conclusie veronderstelt.

Regel 914-951 Ἀπόλεσάς t/m μόνον

De toespraak van Electra in deze regels zou in de volgende drie delen ingedeeld kunnen worden:

- begindeel: de verkeerde daden van Aegisthus;
- middendeel: Aegisthus' verkeerde inschatting van zijn positie in de relatie met Clytaemestra;
- slotdeel: Aegisthus' verkeerde inschatting van zijn eigen positie in het algemeen.

- 2p 11 a. Noteer het nummer van de regel waarmee het hierboven bedoelde middendeel begint.
b. Noteer het nummer van de regel waarmee het hierboven bedoelde slotdeel begint.

Tekst 2

Regel 1057 Καὶ νῦν γέ φημι κοῦκ ἀπαρνοῦμαι

- 1p 12 Beschrijf in eigen woorden wat Clytaemestra met deze woorden concreet tegen Electra wil zeggen. Baseer je antwoord op het voorafgaande.

Regel 1065 ἄρπασθεῖς'

Kennelijk gaat Electra ervan uit dat Helena ontvoerd was naar Troje. Aan het einde van de tragedie *Electra* van Euripides wordt een afwijkende versie van dit verhaal verteld.

- 1p 13 Beschrijf in eigen woorden die andere versie. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 1065-1066 Ἡ t/m διώλεσας

- 1p 14 Citeer het Griekse woord uit deze regels waaruit blijkt dat Helena door Electra niet als slachtoffer wordt voorgesteld.

Regel 1068 οὐ γάρ <σ> ὡς ἔγωγ' ἴσασιν εἶ

Hiervan worden in de regels 1069-1079 (Ἦτις t/m μολεῖν) twee voorbeelden gegeven.

- 2p 15 Beschrijf deze twee voorbeelden in eigen woorden.

In de *Odyssee* vertelt Nestor over Aegisthus:

“Want terwijl wij in Troje hard bezig waren met vechten,
zat hij daar rustig in ‘t hart van het paardenvoedende Argos
met zijn betoverend woord Agamemnons vrouw te verleiden.
Eerst nog wees die zijn schandelijk plan van de hand,
Klytaimnestra, edele vrouw, want daar had ze verstand en
inzicht genoeg voor.”

- 3p 16 a. Beschrijf in eigen woorden een opmerking van Electra in de regels 1060-1064 (Λέγοιμ’ t/m ἀξίω) waarmee de woorden van Nestor uit bovenstaand citaat **niet** overeenkomen.

Deze woorden van Nestor komen in twee opzichten ook **niet** overeen met Electra’s voorstelling van zaken in de regels 1065-1071 (Ἦ t/m κόμης).

b. Leg dit uit en ga daarbij op de inhoud van beide teksten in.

Regel 1070-1073 νέον t/m κακήν

In deze regels komt een γνώμη voor.

- 2p 17 a. Beschrijf de inhoud van deze γνώμη in eigen woorden.
b. Herschrijf in eigen woorden de inhoud van de regels 1070-1073 (νέον t/m κακήν) in de vorm van een geldig syllogisme, waarvan de onder a. bedoelde γνώμη de premisse maior vormt. Noteer alleen de premisse minor en de conclusie van het syllogisme.

Regel 1080 Καίτοι καλῶς γε σωφρονεῖν παρείχε σοι

Voor deze bewering worden in de regels 1081-1085 (ἄνδρ’ t/m ἔχει) twee redenen gegeven.

- 2p 18 Beschrijf deze twee redenen in eigen woorden.

Regel 1088 πόσιν

- 2p 19 Wordt met πόσιν dezelfde persoon bedoeld als met πόσις in regel 1091? Licht je antwoord toe en betrek de context van beide woorden in je antwoord.

Regel 1090 τᾶλλότρια

- 1p 20 Beschrijf in eigen woorden wat in deze context concreet met τᾶλλότρια bedoeld wordt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Regel 1094-1095 ἀποκτενῶ σ' ἐγὼ καὶ παῖς Ὀρέστης

Het publiek komt in de loop van deze tragedie te weten dat enerzijds de moord op Aegisthus en anderzijds de moord op Clytaemestra voltrokken is.

- 2p 21 a. Beschrijf in eigen woorden de manier waarop het publiek te weten komt dat de moord op Aegisthus voltrokken is. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.
- b. Beschrijf in eigen woorden de manier waarop het publiek te weten komt dat de moord op Clytaemestra voltrokken is. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Regel 1091-1096 κοῦτ' ἄνδικα

In deze regels geeft Electra een oordeel over haar eigen leven.

- 1p 22 Beschrijf dit oordeel in eigen woorden.

Tekst 3

Bestudeer Tekst 3 met de inleiding en de aantekeningen.

- 38p Vertaal de regels 1269 t/m 1286 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.